

УДК 371.

Розвиток творчих здібностей учнів засобами НІТ

Актуальність проблеми дослідження. Проблема творчості та творчих здібностей учнів є складною для вивчення на всіх її етапах, і в той же час актуальною в теперішній час. Складність цієї проблеми обумовлена великою кількістю різнопланових факторів, що визначають як природу, так і прояв творчих здібностей. Творча діяльність дозволяє повною мірою розвивати здібності учнів. Зокрема і в процесі трудового навчання, важливо сприяти своєчасному та систематичному розвитку творчих здібностей. Важливу роль у розвитку творчих здібностей відіграють новітні інформаційні технології (НІТ).

Метою даної роботи є вивчення сутності творчих здібностей, та особливостей їх прояву та розвитку в процесі трудового навчання. А також вибір засобів НІТ які ефективно впливають на розвиток творчих здібностей.

Сьогодення характеризується глибоким переглядом існуючих стандартів освіти, зокрема і перебудовою та вдосконалення діяльності загальноосвітньої школи в нових соціально-економічних умовах, коли розвиток наук, зокрема психолого – педагогічних, розглядається з точки зору інноваційних підходів до освітніх процесів.

Серед них значне місце посідає і розвиток творчих здібностей в процесі трудового навчання засобами новітніх інформаційних технологій.

Успішна діяльність людини значною мірою залежить від розвитку та формування її здібностей, так як, під здібностями розуміють ту психічну якість особистості, яка служить необхідною умовою високоякісного виконання певного виду діяльності.

Коли мова йде про здібності, то завжди мають на увазі здібності до чогось конкретного – до математики, музики, малюванню, конструюванню,

але є такі здібності, які проявляються в більшості видів людської діяльності. Тому здібності поділяють на загальні та спеціальні. Загальними називають здібності, які в тій чи іншій мірі проявляються в усіх видах людської діяльності, наприклад, інтелектуальні здібності, проявляються в швидкому і глибокому запам'ятовуванню матеріалу, швидка зміна уваги і таке інше. Під спеціальними здібностями розуміють, прояв здібностей в конкретному виді діяльності.

Виходячи з цього, стосовну формування та розвитку творчих здібностей в процесі трудового навчання, у учнів формуються та розвиваються творчі здібності які базуються на основі технічних (спеціальні) та загальних здібностей.

Наявність потенціалу дитини до розвитку та формування технічних здібностей спостерігається за такими ознаками як:

- схильність до техніки і технічної творчості;
- технічне мислення;
- просторова уява;
- уміння конструювати;
- технічна спостережливість;
- яскраво виражена зорова пам'ять;
- практичні навички з обробки матеріалів.

При цьому важливо щоб технічні здібності базувалися на основі якостей особистості, які характерні для загальних здібностей:

- самостійність (повна або часткова);
- пошук усіх можливих варіантів руху до мети, аналіз та вибір найбільш оптимальних варіантів руху до мети (у повному або частковому об'ємі);
- створення нового продукту, матеріального або інтелектуального (у повному або частковому вигляді); [1]

Очевидно, що розвиток творчих здібностей проходитиме ефективніше, якщо учні усвідомлюватимуть мету пошуку, вільно відтворювати раніше

вивчений матеріал, наявність інтересу до самостійного пошуку і поповнення відсутніх знань із готових джерел.

Виходячи з цього, виявлення та розвиток творчих здібностей учнів в процесі трудового навчання можна буде здійснити за такими ознаками:

- прагнення до оригінальності та самостійності в рішенні технічних задач;
- пошук нових конструкцій та форм;
- прагнення досягти результату, який до того не був відомий;
- перенесення знань (аналогія, моделювання);
- фантазування, уява;
- вияв нетрадиційних функцій об'єкта;
- ініціативність;
- здатність висувати ідеї;
- здатність вирішувати проблемні ситуації та інші.

Відомо, що рівень розвитку творчих здібностей особистості дитини визначається не лише спадковістю, а й системою виховання в сім'ї, та залежить від змісту і методів навчання.

Вчені стверджують, що найбільш сприятливі умови для розвитку творчих здібностей створюються у процесі праці. Основна праця дітей – навчання. Цілком закономірно, що для виховання в учнів творчих рис їх навчання треба зробити творчим. На теперішній час, у загальноосвітніх школах переважає репродуктивне трудове навчання. Цей процес часто являє собою передачу інформації від учителя до учнів. Але репродуктивно набуті знання й уміння не знаходять, в повному обсязі, застосування на практиці. Крім того не повністю, в процесі трудового навчання, використовується потенціал проектно – технологічної діяльності, розв'язування творчих технічних задач, використання проблемності.

Схема 1 Засоби формування творчих здібностей.

Проектно – технологічна діяльність, одна з важливих видів людської діяльності людини і її роль, як засобу розвитку творчих здібностей учнів у процесі трудового навчання має бути значно більшою. Особливо, якщо врахувати, що це поняття можна узагальнити, включивши до нього, наприклад, і будь-яке створення тексту, малюнку чи моделі. Цей підхід може бути досить плідним якщо використовувати можливості сучасних інформаційних технологій. Проектно - технологічна методика навчання найбільш придатна для реалізації особистісно-орієнтованого підходу до навчання. Вона є новою педагогічною технологією і являє собою можливу альтернативу традиційній копіювально-ілюстративній системі.

Необхідність застосування проектної методики в сучасній шкільній освіті зумовлена очевидними тенденціями в освітній системі до більш повноцінного розвитку творчих здібностей учнів, їхньої підготовки до реальної діяльності. Вона забезпечує не тільки місце засвоєння навчального матеріалу, але й інтелектуальний розвиток учнів, їхню самостійність, доброзичливість до вчителя, і між собою, комунікабельність, бажання допомогти іншим. [2]

Виходячи з цього можна припустити, що проектно – технологічна методика в достатній мірі буде позитивно впливати на розвиток творчих здібностей учнів в процесі трудового навчання. Адже обробка матеріалів

передбачає виконання різних операцій, тому є можливість на цій базі створення проектів практичного застосування.

Логічним продовженням проектно – технологічної діяльності, являється розв'язання творчих технічних задач, які впливають на формування в учнів конструкторсько-технологічних знань та вмінь, а також на розвиток їх творчих здібностей, особливо задач творчого характеру. Під творчою технічною задачею розуміють виникнення у людини мети створити щось нове і корисне для суспільства, а в нашому випадку – вирішити задачу створення технічного виробу чи технологічного засобу. Творчий характер задачі для учня залежить від його підготовки до розв'язання подібних задач. Тому одна і та ж задача для одного учня є творчою, а для іншого – ні. Більш того, для одного і того ж учня певна задача в різний час може мати різний рівень складності. Якщо учень не володіє необхідним мінімумом інформації або не може використати на практиці раніше засвоєну інформацію, то задача для нього стає не творчою, а просто непосильною. Задача не є творчою і в тому випадку, якщо учень добре володіє алгоритмом її розв'язання. [5]

Для опанування раціонального способу розв'язання творчих конструкторсько-технологічних задач важливе значення має послідовне виконання певних розумових дій. А для цього необхідно навчити школярів аналізувати задачу, чітко виділяти в ній дані, відомі та невідомі елементи і умови, розчленовувати процес розв'язання на окремі етапи з використанням відповідних алгоритмічних та евристичних прийомів тощо. Приступаючи до розв'язання технічної задачі, учень повинен добре зрозуміти та наочно уявити її зміст, визначити її приналежність до одного з відомих класів задач [4].

Головне в задачах – опора учня на знання техніки й технології та прояв творчого елемента при їх розв'язанні. Разом з теоретичними задачами, повинні використовуватись і практичні задачі, які можна виконати у матеріалі. Це, безумовно, правильно, оскільки практична перевірка теоретичного рішення забезпечує закріплення його у пам'яті, формує в учнів

упевненість у важливості і необхідності теоретичних знань та своєї праці. Але, на жаль, використання технічно-творчих задач ще не набуло широкого застосування у практиці трудового навчання

Швидкість і якість формування в учнів творчо–технічних здібностей багато в чому залежить від розуміння ними як результату своєї діяльності, так і засобів, за допомогою яких цей результат був отриманий. Активне засвоєння трудових знань та вмінь робить їх більш пластичними, вони легше піддаються перенесенню в нові умови.

Проблемність, як основа пізнання пронизує всі принципи навчання. Так, вона сприяє підвищенню наукового рівня навчального процесу, ефективного засвоєння знань та способів дій, впливає на якість знань. Вирішення системи навчальних проблем веде до реалізації систематичного і послідовного навчання, яке стимулює і розвиває творчі здібності. [3]

Дійсно, проблемне навчання, відображаючи складові та методи пізнання в цілому (формування проблеми, висування пропозицій, обґрунтування гіпотези і її доказ, перевірка рішення), в учбовому процесі виступає як одна з важливих систем в організації пізнання. В оптимальному співвідношенні з пояснювально-ілюстративним навчанням вона забезпечує реалізацію ведучих принципів навчання і розвитку творчих здібностей учнів.

Результати досліджень показують, що засоби НІТ (проектно-технологічної діяльності, розв'язування творчих технічних задач, використання проблемності), можна застосовувати в процесі трудового навчання окремо один від одного, або використання деяких без певної послідовності і вони в певній мірі будуть давати позитивний результат. Але якщо засоби НІТ використовувати в певній логічній та послідовній системі, то це суттєво вплине на розвиток творчих здібностей учнів в процесі трудового навчання.

Висновки. Засоби НІТ (проектно-технологічної діяльності, розв'язування творчих технічних задач, використання проблемності)

позитивно впливають на розвиток творчих здібностей в процесі трудового навчання. На нашу думку ще більший ефект можна досягнути, якщо ці засоби використовувати в певній системі.

Література:

1. Гетта В. Г. Активізація пізнавальної діяльності студентів при вивченні загально технічних дисциплін. - Чернігів.: 1997 - 108 с.
2. Гетта В. Г. Технічна творчість учнів. Навчальний посібник.: - Чернігів 1995 – 131 с.
3. Горский В.А. Техническое конструирование. – М.: Знак почета, 1977. – 128 с.
4. Коротяев Б.И. Учение – процес творческицй: Кн.. для учителей: Из опыта работы. - М.: Педагогика , 1987. – 264 с.
5. Моляко В. А. Психология решения школьниками творческих задач. – К.: Рад. Шк., 2983. – 93 с.